

A nők elleni erőszak felszámolásának világnapja: november 25.

A nők elleni erőszak megszüntetésének világnapja elnevezésű emléknapot a nők elleni erőszak felszámolásáért küzdő aktivisták, már 1981. óta november 25-én tartják. E napon ölték meg a Mirabal nővéreket – a Dominikai Köztársaság emberi jogi aktivistáit – Rafael Trujillo dominikai diktátor parancsára.

A nők ellen világszerte követnek el nemi erőszakot, családon belüli erőszakot és az erőszak egyéb formáit. A téma nagyságrendje és valódi természete gyakran rejtve marad. Az ENSZ közgyűlése 1999. december 17. óta nyilvánította ezt a napot a nők elleni erőszak megszüntetésének nemzetközi napjává. Az ENSZ felkérte a kormányokat és nemzetközi szervezeteket, hogy ezen a napon figyelemfelhívásul szervezzenek programokat.

A világon megrendezésre kerülő 16 Akciónap elnevezésű kampány, 1991 óta számos civilszervezet, intézmény és magánszemély csatlakozásával jön létre évről-évre. A kezdeményezés kiemeli: a nők elleni erőszak súlyos emberi jogi jogsértés, mely többek között az áldozatok életét, méltóságát, testi épségét, egészségét és biztonságát sérti és veszélyezteti. A jelenség átfogó és szakszerű állami fellépést kíván, melyben az elkövetők nem maradnak büntetlenül, az áldozatok biztonságát pedig a rendszer szavatolja.

Az Európa Tanács által megalkotott 2011-es Isztambuli Egyezmény az első átfogó, hatékony nemzetközi jogi eszköz a nők elleni erőszak minden formájának visszaszorítására. A nők elleni erőszakkal foglalkozó szervezetek és más emberi jogi szervezetek Európa-szerte azt üzenik, itt az ideje megtenni a szükséges lépéseket az Egyezmény aláírásáért, ratifikálásáért és alkalmazásáért. Magyarország 2014-ben aláírta az Egyezményt, annak a ratifikálására – amelynek következtében jogilag is kötelezővé válna – azonban, azóta sem került sor. Eközben egy online petícióban már hazánkban is ezrek sürgetik az intézkedések életbelépését. Ez volt a Néma Tanúk felvonulás idei üzenete Budapesten, és ez az európai WAVE Step Up Campaign fő témája is.

A nők elleni erőszak megszüntetésének világnapján megrendezésre kerülő jótékonyági műhelyvásárt idén már harmadik alkalommal szervezte meg a Süel divatmárka. A program hivatalosan is része a 16 Akciónapnak. A Süel tulajdonosa, Csillag Zsuzsi a kampány ötletgazdája. A Süel műhelyvásárt megelőző kampány arcai túlélők, azaz olyan nők, akik már átéltek a családon belüli erőszak valamilyen formáját. A kampány szlogenje „A színek a ruhákra valók...”, amely a márkához és a témához is illeszkedve hívja fel a figyelmet a problémára. A vásár kedvezményezettje idén is a Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület. (NANE) Teljesen egyedülálló, hogy ezek a nők vállalják az arcukat és kilépnek a nyilvánosság elé. Tavaly még csak ketten, idén már öten jelentkeztek, hogy megmutassák, van élet az erőszak után, és köszönik, már jól vannak. A kampány nem a múlttól, hanem a jelenről és a jövőről szól számukra, így nagyon pozitív hangulatú, ami jó példa arra, hogy egy kisvállalkozás is hatékonyan együtt tud működni egy non-profit szervezettel úgy, hogy az mindenki számára hasznos. Aki sokáig testi-lelki terrorban él, az valójában nagyon erős, hiszen gyakran úgy cipeli ezeket a terheket éveken át, hogy azt senki se tudja. Mégis belül elhiszi, hogy egy gyenge ” szerencsétlen” áldozat, amit ugye a partnere is folyamatosan közvetít felé. A fotókon minden túlélő felemelt fejjel néz a kamerába.

Óriási lelki teher az erőszak, melynek súlya akár az áldozatok egész életét végigkíséri. Az emberi jogok – mint pl. a méltósághoz, élethez, a szabadsághoz és a biztonsághoz való jog – minden

ember elidegeníthetetlen alapvető joga. A családon belüli erőszak jelensége, illetve az erőszakot elszenvedő elkövető megítélése körüli tévhit és előítéletek sokszor megnehezítik a megelőzést és a beavatkozást. A jelenség nem magánjellegű események sorozata, amely az elkövetők és az áldozatok vétkességéből vagy elégtelen konfliktuskezelési szokásaiból fakad, hanem egy társadalmi gyökerű probléma. A nők férfiakkal viszonyított alávetett helyzetének magánéleti tükröződése. Az erőszak nem velünk született, hanem tanult és választható viselkedés. A nemi szocializáció során a férfiak megtanulják, hogy mit engedhetnek maguknak. Mindannyiunk felelőssége, hogy megkérdőjelezzük és újraírjuk ezeket a szabályokat, és a következő generációk számára egyértelművé tesszük, az erőszak elfogadhatatlan, bárki is követi el.

Az erőszak a gúnyos megjegyzéstől, a fenyegetéstől a gyilkosságig is fajulhat. Megkülönböztetünk szóbeli, lelki, testi, szexuális és gazdasági-társadalmi erőszakot. Az erőszak áldozatai legtöbbször a nők és a gyermekek. Az alkoholizmus és a családon belüli erőszak szorosan kötődik egymáshoz, és mivel a magyar családokban nagyjából mindegyik tizedikre jut valamilyen szenvedélybeteg, lássuk be, ez akár ijesztő is lehet. Az alkohol önmagában senkit nem tesz erőszakossá. Ivás és a bántalmazás két külön probléma. Az alkohol nem okoz változást az ember nézeteiben. A bántalmazó józan állapotban azt gondolja, hogy joga van hatalmat gyakorolni a partnere felett, ittas állapotban csak az erőszakos viselkedéssel kapcsolatos gátlásai oldódnak, így még veszélyesebbé válik. A bántalmazás tényére nem, viszont a súlyosságára hatással lehet az alkohol. Nem súlyosbító körülmény az előzetes alkoholfogyasztás. Ha az elkövető közvetlenül nem is bántja a gyermekeket, ők akkor is sérülnek, az anya bántalmazása lerombolja biztonságérzetüket. Elsajátítják az erőszakos viselkedésmintákat és ezt adják majd tovább.

Hatékony módszereket kell kidolgozni pszichológusok, mentálhigiénés szakemberek segítségével és igen korán, már az iskolákban el kell kezdeni a prevenció munkát. Már nálunk is több társadalmi szervezet foglalkozik az erőszak áldozataival. Könyvekkel, tanácsokkal, esetleg jogi képvisellel segítenek azokon, akik egyedül nem találják a kiutat. Az első lépést azonban az áldozatnak kell megtennie, fel kell ismernie, hogy bajban van.

Az áldozatok önbizalmát, önbecsülését, önértékelését növelni kell és olyan közösségi programokat kell létrehozni, ahol vissza tudnak találni önmagukhoz. A Magyar Vöröskereszt bántalmazott nőket segítő programot indított. Az Abigél elnevezésű, 2016 októberében indult program lényege, hogy életviteli tanácsok mellett önkéntesek bevonásával személyre szabott támogatást, közösségi élményeket nyújtanak a fizikai és lelki sérüléseket elszenvedett nőknek. Az Európai Unió támogatásával megvalósuló, a személyesség erejére építő Abigél programban húszan vehetnek részt. Mindegyikük mellé egy-egy segítő önkéntest állít a szervezet, akik a praktikus segítségnyújtás mellett a lelki traumák feldolgozásában is szerepet vállalnak. Az önkénteseket egy szakemberek által kidolgozott kritériumrendszer szerint választották ki a jelentkezők közül. A program létrehozói abban látják a lehetséges megoldást, hogy mindenki mellé egy saját önkéntes segítőt rendelnek, pontosabban lehetővé teszik, hogy kölcsönös szimpátia alapján egymásra találjon mentor és pártfogoltja, akik között a két év alatt feltehetően szoros és támogató kapcsolat alakul majd ki. Gyakran közösen vesznek részt a többiekkel különböző szabadidős programokon, hogy kikapcsolódhassanak, feldolgozhassák és elfelejthessék problémáikat, megerősödhetnek, valamint elhiggyék, hogy ők is szerethetők.

A Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen (NANE) Egyesület 1994 januárjában alakult azzal a céllal, hogy segélyvonalat indítson bántalmazott nők részére. A segélyvonalon, családon belüli erőszak és a párkapcsolati erőszak területén képzett önkéntesek immár 22 éve fogadják a hívásokat az ország minden részéről. Hétköznapokon este hattól tíz óráig tartó ügyeletük napi 5-8 családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyet regisztrál. Számos nemzetközi egyezmény és ajánlás kimondja, hogy a családon belüli nők és gyerekek elleni erőszak a nőkkel szembeni diszkrimináció egyik formája, és ezért ennek megszüntetése állami feladat. Egy ilyen mértékű társadalmi problémát természetesen egy civil szervezet nem tud egymaga megoldani, azonban a bántalmazás felismerése, az áldozatok ítéletmentes meghallgatása és tapasztalataik tolmácsolása a döntéshozók felé óriási jelentőséggel bír. Ezekon felül az Egyesület kiemelt feladatai közé tartozik a családon belüli erőszak társadalmi jelenségéről szóló ismeretek terjesztése, publikációk írása, képzések és kampányok koordinálása.

A PATENT Jogvédő Egyesület (Patriarchátust Ellenzők Társasága) 2006 októberében alakult Magyarországon a nők elleni erőszakkal foglalkozó segítő szakemberekből, azzal a távlati céllal, hogy a társadalom szerintük jelenleg "patriarchális" berendezkedését felváltsa egy a nők és a szexuális kisebbségek társadalmi egyenlőségén alapuló társadalmi rend. A Patriarchátust Ellenzők Társasága egyik legfőbb tevékenysége a nők és szexuális kisebbségek elleni erőszak és diszkrimináció áldozatai számára fenntartott jogsegély-szolgálat működtetése. Az Egyesület ügyfeleit elsősorban nemzetközi jogorvoslati fórumokon képviseli, de kihívást lát az alternatív hazai eljárásokban való közreműködés terén is, így a következő fórumokon is: etikai eljárások, Egyenlő Bánásmód Hatóság, ombudsman, Alkotmánybíróság. A Patent Jogvédő Egyesület részt vesz szakemberek képzésében a nők elleni erőszak és az LGBT emberek elleni diszkrimináció és erőszak területén. Feladatának tekinti a nők és gyermekek, valamint az LGBT emberek helyzetére vonatkozó joganyag folyamatos figyelemmel kísérését, kommentálását és kapcsolódó kritikai észrevételek megtételét. Továbbá lobbitevékenységet fejt ki az Egyesület a nők, a gyerekek és a szexuális kisebbségek helyzetét javító jogreformok bevezetése érdekében.

A Magyar Nők Szövetsége politikai pártoktól független társadalmi szervezet. 1989-től tevékenykedik a nők jogainak és érdekeinek védelmében. A Szövetség a nők által megfogalmazott problémák és a mindenkori döntéshozók közötti kapcsolat szerepét tölti be. Társadalmi szervezetük elítéli az erőszak minden formáját és tiltakozik a nők elleni erőszak ellen. A Szövetség küldetése között kiemelten fontos, hogy a nők elleni bármely diszkrimináció ellen fellép. A Magyar Nők Szövetsége videóklippes kampányt indított, Miklósa Erika és Tandi Flóra szereplésével "Az a perc" címmel. A kampány célja, felhívni a figyelmet arra, hogy a nők elleni erőszak: emberi jogi jogsérelem és a nők elleni diszkrimináció egyik formája. A Szövetség online, postai, telefonos jogi és lelki segélyszolgálatot hozott létre, Nyitott ajtók névvel a bántalmazott nők számára. Tanácsadás keretében meghallgatják a jogsegélykérőt és az ügyre vonatkozó jogszabályok ismeretében javaslattételt tesznek az ügy megoldására, illetve arra, hogy hova forduljon. A jogi képviselet ellátására a tevékenység nem terjed ki.

Az Európai Bizottság tízmillió eurót fordít a nemi alapú erőszak megelőzésére és az áldozatok támogatására 2017-ben, nyilatkozatában pedig kijelentette: „le kell küzdenünk a nők érdekérvényesítését gyengítő sztereotípiákat”.

Rosta Zsuzsanna